

Юлія Богданівна КНИШ
аспірант кафедри банківського менеджменту та обліку
Тернопільський національний економічний університет
E-mail: i.freiak@gmail.com

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЗДІЙСНЕННЯ ПРОЦЕСІВ ЗЛИТТЯ І ПОГЛИНАННЯ У БАНКІВСЬКОМУ СЕКТОРІ

Анотація

У науковій статті досліджено економічну сутність злиття і поглинання банківських установ та наведено особливості термінології. Розглянуто та обґрунтовано різні теоретичні підходи до трактування понять «злиття» та «поглинання». Особливу увагу присвячено розгляду особливостей застосування найпоширеніших термінів для ідентифікації злиття і поглинання в банківському секторі. В рамках дослідження теоретичних основ і практичного аспекту історико-економічного розвитку злиттів і поглинань у банківському секторі розроблена класифікація угод ЗіП. Визначено стратегічні аспекти процесів злиття і поглинання та основні мотиви, якими керуються учасники даних процесів.

Ключові слова: банк, банківський сектор, консолідація, концентрація, злиття і поглинання.

Юлия Богдановна КНЫШ
аспирант кафедры банковского менеджмента и учета
Тернопольский национальный экономический университет
E-mail: i.freiak@gmail.com

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ОСУЩЕСТВЛЕНИЯ ПРОЦЕССОВ СЛИЯНИЯ И ПОГЛОЩЕНИЯ В БАНКОВСКОМ СЕКТОРЕ

Аннотация

В научной статье исследована экономическую сущность слияний и поглощений банковских учреждений и приведены особенности терминологии. Рассмотрены и обоснованы различные теоретические подходы к трактовке понятий «слияние» и «поглощение». Особое внимание посвящено рассмотрению особенностей применения наиболее распространенных терминов для идентификации слияния и поглощения в банковском секторе. В рамках исследования теоретических основ и практического аспекта историко-экономического развития слияний и поглощений в банковском секторе разработана классификация сделок СиП. Определены стратегические аспекты процессов слияния и поглощения и основные мотивы, которыми руководствуются участники данных процессов.

Ключевые слова: банк, банковский сектор, консолидация, концентрация, слияния и поглощения.

Yuliia KNYSH
PhD student, department of bank management and accounting
Ternopil National Economic University
E-mail: i.freiak@gmail.com

THEORETICAL BASIS OF IMPLEMENTATION OF ACQUISITIONS AND MERGERS IN THE BANKING SECTOR

Abstract

The aim of the article is the research of the theoretical aspects of mergers and acquisitions in the banking sector, the justification terminology of features defining the mechanism of mergers and acquisitions, the main motives that participants used in these processes, as well as the isolation of main classifications.

In the course of scientific research the following methods were used: historical, empirical, induction, deduction, analysis, synthesis, comparison, systematization, formalization, specification, and summarization.

Results of the study are as follows: the economic substance of mergers and acquisitions of banks and terminology are featured; considered and substantiated different theoretical approaches to the interpretation of the concepts of "mergers" and "acquisitions"; special attention is devoted to consideration of application characteristics to identify the most common terms of mergers and acquisitions in the banking sector; - the classification of M&A transactions in the banking sector is developed; - the mechanism of «due diligence» procedure in the implementation of mergers and acquisitions is investigated; - the strategic aspects and main motives of mergers and acquisitions are determined.

Scientific novelty of article consists in further research in this area, namely the analysis of world market trends of mergers and acquisitions, study of international experience, determination of advantages and disadvantages of international practice agreements of mergers and acquisitions in the banking sector.

The practical significance of the article lies in the possibility of using the results of own research, represented in the article. Modern problems and prospects of mergers and acquisitions gained practical importance; there is a need for comprehensive study and analysis of the consolidation as an independent economic category.

Keywords: bank, banking sector, consolidation, concentration, mergers and acquisitions.

JEL classification: E50, G34.

Постановка проблеми. Злиття і поглинання банків є невід'ємними елементами ринку банківських послуг. Концептуальні засади цих процесів визначаються теоретичним підходом до них. Вони повинні розглядатися в контексті особливостей формування економічного та правового середовища, рівня розвитку фінансового ринку в цілому і банківського сектора зокрема, конкурентоспроможності національних кредитних інститутів та привабливості інвестиційного клімату країни.

Термін «злиття і поглинання» (ЗіП) активно використовується у фінансовому світі: угоди почали відбуватися з кінця XVIII століття і в даний час не втратили своєї популярності. Злиття відбуваються у всіх секторах економіки в різних країнах світу, визначаючи тенденцію до концентрації фінансових ресурсів. Угоди зі злиття і поглинання завжди супроводжуються значним резонансом в економічному середовищі, часто викликаючи неоднозначне розуміння. Сучасні проблеми та перспективи процесів злиття і поглинання придбали важливе практичне значення, з'явилася потреба в комплексному вивченні та аналізі механізму консолідації в якості самостійної економічної категорії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. При дослідженні даного питання вчені віддають перевагу вивченню загальнотеоретичних питань, що лежать в основі процесів консолідації. Дослідження проводилися переважним чином в корпоративному секторі економіки: вивчалися процеси інтеграції українських компаній у світове господарство за допомогою використання механізму злиття і поглинання, визначався вплив стратегії зростання через ЗіП на посилення конкурентоспроможності організації. Висвітлення теоретичних основ здійснення процесів злиття та поглинання в банківському секторі посідає чільне місце в роботах таких закордонних науковців, як А. Берлі, Г. Бітлінгмаєр, Р. Вестерфілд, Б. Джордан, В. Кірш, Т. Коупленд, С. Майєрс, С. Росс, Р. Сміт. Також окремі аспекти цих процесів досліджувались і науковцями України та країн СНД, а саме М. Алексеєнко, І. Васильчук, О. Васюренко, А. Грязнова, І. Івасів, О. Кириченко, А. Киселевим, В. Коваленко, Ю. Ковним, В. Колесниковим, В. Міщенко, Ю. Петренко, К. Рогальським, Н. Ткачук, Т. Циган та іншими.

Постановка завдання. Метою статті є вивчення теоретичних аспектів операцій злиття і поглинання в банківському секторі, обґрунтування особливостей термінології визначення механізму угод зі злиття і поглинання, основних мотивів, якими керуються учасники даних процесів, а також виокремлення основних класифікаційних ознак.

Виклад основного матеріалу. Вірогідне походження терміну «злиття і поглинання» (англ. «mergers and acquisitions», M&A) неявно простежується в зарубіжній економічній літературі: при першочерговому розгляді даної проблеми може скластися враження, що цей термін існував завжди. Однак при подальшому вивченні історії виникнення можна з упевненістю стверджувати, що батьківщина даного поняття – Сполучені Штати Америки.

У 1927 році Конгресом США був прийнятий Закон Макфаддена (McFadden Act), який забороняє відкриття філій банків в інших штатах. Поправка Дугласа (Douglas Amendment) до Закону про банківські холдингові компанії 1956 р. ще більше посилила порядок діяльності

американських банків: відповідно до нових вимог було заборонено купувати банківські установи в інших штатах. Дана поправка була спрямована на посилення конкуренції місцевих банків, що на практиці призвело до їх різкого зростання в кожному регіоні.

Після Першої світової війни кількість процесів зі злиття сильно збільшилася: у 1910-1920 рр. відбулося 1523 угоди зі злиття. Всього ж, за даними Федеральної резервної системи США, починаючи з 1980 року було зареєстровано більше 8000 банківських злиттів. США є також першою країною, яка законодавчо закріпила регулювання і нагляд за процесами ЗіП. Так, відповідно до Закону про банківські злиття 1960 року (Bank Merger Act of 1960) відповідальність за санкціонування банківських злиттів покладається на федеральні органи, що здійснюють регулювання банківської справи, а Закон і поправки до нього від 1966 р. забороняють злиття банків, якщо вони істотно послабляють конкуренцію. Міністерство юстиції США неодноразово вдавався до використання антитрестівського законодавства, для того щоб запобігти злиття, які могли б серйозно розбудувати механізм конкуренції. Як приклад можна навести два американські банки - Philadelphia National Bank і Girard Corn Exchange Bank, злиття яких було зупинено Верховним судом відповідно до цього Закону в рамках антитрестівського законодавства в 1963 році. Таким чином, можна зробити висновок, що саме США є родоначальником теоретичних і законодавчих основ реалізації стратегії M&A, а також послужили майданчиком для практичної реалізації даного механізму.

В українській практиці спостерігається дещо інша ситуація: якщо звернутися до хронологічного порядку виникнення законодавчо закріплених форм реорганізації та практичної реалізації даної стратегії, стає очевидно, що спочатку з'явилася законодавчо прописана форма реорганізації через злиття і поглинання в Цивільному та Господарському кодексах України від 16.01.2003 № 435-IV, далі - у Законах України від 17.09.2008 № 514-VI «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців» та «Про акціонерні товариства», а згодом - в Законі України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 № 2121-III [4,6,18].

Законодавча база та бізнес-середовище України і США істотно різняться. В умовах глобалізації та інтеграції у світову економіку подібний часовий розрив у прийнятті відповідних законопроектів для регулювання процесів реорганізації і спадкоємність практики застосування стратегії консолідації негативно позначаються на розвитку економічного сектора загалом і в банківській сфері зокрема. Різні шляхи історичного розвитку США та України зумовили подальше унікальне становлення економіки кожної з них.

Поняття «злиття і поглинання» є перекладом запозиченого з англо-американської корпоративної термінології поняття «mergers and acquisitions» (M&A), де «merger» (злиття) позначає реорганізацію двох або більше корпоративних товариств за допомогою злиття з виникненням однієї нової компанії або шляхом приєднання з укрупненням існуючої компанії; «acquisition» (поглинання) - придбання контролю над акціонерним товариством шляхом купівлі акцій даної компанії на відкритому ринку або за допомогою закритої підписки [14].

В даний час для опису угод ЗіП часто використовують термін takeover, у цьому зв'язку стає цікавою історія його виникнення. У зарубіжній літературі є згадка англійського економіста Пола Барроу про те, що термін takeover (у перекладі з англ. «встановлення свого контролю») був видуманий перевантаженим роботою редактором, який намагався підібрати найбільш короткий синонім до слова «амальгамація» (amalgamation - злиття) [1; 8].

У результаті його дослідів зі словотворенням вийшов аналог, який успішно прижився і увійшов в практику вживання як стійкий термін, не проводить відмінностей між «злиттям» і «поглинанням». У цьому зв'язку здається логічним поява в економічних тлумачних словниках понять friendly takeover (дружнє поглинання, злиття) і hostile takeover (вороже поглинання, захоплення).

Термін «злиття і поглинання» у тій інтерпретації, в якій він був запозичений із зарубіжної практики, успішно прижився в Україні: так, аббревіатура ЗіП активно використовується для

опису економічних процесів, знаходить відображення в нормативних актах, широко обговорюється політиками та громадськістю, цитується в підручниках і статтях. Проте в науковій та спеціальній економічній літературі немає єдиного, універсального визначення терміну «злиття і поглинання». Так, поняття «поглинання» нерідко підміняється термінами «приєднання», «з'єднання» і «об'єднання». Схожі за змістом, вони мають суттєві відмінності, які не дозволяють нам вважати їх синонімами.

Сучасна науково-економічна література припускає різні підходи до визначення і класифікації злиттів і поглинань. Багато в чому це пов'язано з різними аспектами розгляду даних процесів: економічних і юридичних.

У зарубіжній літературі, яка є базою для більшості досліджень в області угод M&A, процеси злиття і поглинання не мають чіткого поділу. Розгляд злиттів і поглинань як споріднених угод є звичайною практикою, тому в англійській літературі цей термін використовується як єдиний - M&A.

У вітчизняних дослідженнях на даному етапі не сформовано єдиного підходу до трактування змісту термінів «злиття» та «поглинання», тому доцільно присвятити увагу визначенню сутності даних понять.

Кириченко О. А. та Ваганова О. В. наводять такі трактування змісту цих дефініцій [7, с. 48]: «... під злиттям розуміється будь-яке об'єднання господарюючих суб'єктів, у результаті якого утвориться єдина економічна одиниця з двох або більше раніше існуючих структур», а також «Поглинання передбачає об'єднання двох або декількох самостійних економічних одиниць, за якого поглинаюча структура зберігається і до неї переходять активи і зобов'язання юридичних осіб, що поглинаються».

Ковний Ю. Є. вважає за доцільне використовувати терміни «злиття» та «поглинання» на взаємозамінній основі. При цьому автор вводить термін «економічне поглинання», трактуючи його як процес переходу (передачі) майна, торгової марки (бренду), тощо від одного власника до іншого. Відмінності ж між злиттям і поглинанням дослідник ілюструє наступним чином: $A+B=C$ (злиття) та $A+B=A$ (поглинання), очевидно маючи на увазі юридичні наслідки у вигляді ліквідації та утворення підприємств [10, с. 10-11].

Дещо інакше трактують поняття російські дослідники. Наприклад, Колесніков В. Р. відмічає, що злиття супроводжується створенням нової організації та ліквідацією попередників як самостійних юридичних осіб, у той час як поглинання не обов'язково супроводжується ліквідацією поглинених підприємств [11, с. 7].

Петренко Ю. І. зазначає, що злиття та поглинання в широкому сенсі можна характеризувати як вертикальну інтеграцію у формі будь-яких форм взаємовідносин між юридично самостійними чи не самостійними підприємствами, що виходять за рамки ринкових транзакцій [12, с. 7].

Ребров Р. А. розглядає злиття та поглинання у широкому та вузькому значенні. У широкому значенні злиття та поглинання, на його думку, передбачає встановлення контролю над фірмою, її фінансовими потоками та виробничою діяльністю. У вузькому значенні злиття та поглинання є об'єднанням двох компаній, у результаті якого одна з них зберігається як юридична особа [15, с. 8].

Стенлі Фостер Рід і Олександра Рід Лажу пропонують наступну термінологію, що описує дані процеси [16]:

–Злиття - це угода, при якій одна корпорація юридично поглинається іншою, в результаті чого компанія-поглинач (А) бере на свій баланс всі активи та зобов'язання поглиненої корпорації (В). $A + B = A$.

–Консолідація - специфічна форма злиття, при якій об'єднуються компанії і перестають існувати як самостійні одиниці, а замість них утворюється нова організація. Акції обох компаній конвертуються в акції новоствореної організації (правонаступниці). $A + B = C$, де С - абсолютно нова компанія.

– Корпоративне поглинання - це процес, який передбачає, що акції або активи корпорації стають власністю покупця. Дана угода може приймати форму покупки акцій або купівлі активів.

Стівен Росс виділяє три основні форми поглинання: 1) злиття, 2) поглинання шляхом придбання контрольного пакету акцій і 3) поглинання шляхом придбання активів компанії. Таким чином, злиття - це лише одна з юридичних форм поглинання, що припускає об'єднання всіх активів і зобов'язань організацій-учасниць, а сутність процесу M&A полягає в отриманні контролю над цільовою компанією [38].

Тімоті Дж. Галпін і Марк Хендон характеризують інтеграційні процеси M&A насамперед як відповідь на зміну ситуації на ринку: перетворення, здатні радикально змінити організаційну структуру або зовнішнє бізнес-середовище компанії. Вони виділяють три основних види інтеграції: повну, помірну, мінімальну. Повна інтеграція передбачає об'єднання всіх видів діяльності та бізнес-процесів поглинаючих компаній і тих що поглинаються. Помірна інтеграція характеризує об'єднання окремих ключових бізнес-процесів або господарських функцій, при яких поточна господарська діяльність цільової компанії залишається автономною. Мінімальна інтеграція передбачає об'єднання окремих функцій управління і контролю в рамках материнської компанії [3].

У зв'язку з різноманіттям форм визначення процесів M&A в зарубіжній практиці і особливостей перекладу для адаптованого використання в українській практиці, слід окремо зупинитися на мовних сутнісних характеристиках цього явища. Німецький економіст В. Кірш виділив чотири мовних рівня вживання економічних термінів.

– Рівень 1. Заснований на теоретичних дослідженнях поняття.

– Рівень 2. Служить об'єднувальною ланкою між теорією і практикою. Заснований на уявленнях, наближених до практики.

– Рівень 3. Базується на теорії, практиці і уявленнях Рівня 2. На даному рівні відбувається змішання термінів, визначених на Рівні 2 і Рівні 4, в результаті утворюються нові економічні терміни.

– Рівень 4. Генерує поняття, що застосовуються на практиці, наприклад у банку. Частково це трансформований Рівень 2 [9].

В рамках дослідження теоретичних основ і практичного аспекту історико-економічного розвитку злиттів і поглинань у банківському секторі значну роль відіграє класифікація угод ЗіП, що сприяє вивченню унікальних рис і особливостей становлення і розвитку процесів консолідації

В економічній теорії розроблена класифікація злиттів і поглинань, що включає в себе наступні види банківських злиттів: вертикальні (vertical mergers), горизонтальні (horizontal mergers), конгломератні (conglomerate mergers), а також родинні, або концентричні (concentric mergers). Дана класифікація застосовна як до злиттів, так і до поглинань.

Вертикальні злиття відбуваються при об'єднанні організацій, що мають взаємовідносини покупця і продавця. За допомогою вертикальних злиттів банк, що купляє, як правило, розвиває власну операційну діяльність. Тобто вертикальне злиття має місце бути, коли банк-покупець і банк-ціль знаходяться в тісно пов'язаних збутовими зв'язками галузях. Вертикальне злиття традиційно ділять на дві категорії: на стадію вперед (forward vertical merger) і на стадію назад (backward vertical merger). При злитті на стадію вперед банк, що купує прагне забезпечити гарантований попит на свої послуги. У разі злиття на стадію назад відбувається забезпечення ресурсами, необхідними для створення послуг і продукції. Існує думка, що вертикальне злиття - рідкісна форма банківської інтеграції через недоцільність принципу поділу послуг між різними кредитними інститутами [17].

Горизонтальні злиття відбуваються при об'єднанні двох конкурентів, які працюють в одному сегменті ринку і спеціалізуються на наданні подібних послуг. Основні цілі покупця в даному виді злиттів - збільшення частки ринку, концентрація і витіснення конкурентів. Як

приклад даного типу об'єднань можна навести угоди між банками та промисловими компаніями.

Даний вид злиттів ділиться на два підвиди:

1) розширюють географію ринку збуту продукції або послуг (market extension mergers). При фінансово-банківських злиттях використовуються для збільшення мережі точок продажів;

2) розширюють виробничий асортимент банку-покупця (product extension mergers). Надання нових видів послуг, які раніше не надавалися в банку-покупцеві.

До горизонтального виду злиття найбільше привертається увага з боку антимонопольного комітету. Проте, саме горизонтальне фінансово-банківське злиття найчастіше зустрічається в українській практиці. Конгломератні злиття відбуваються, коли організації не є конкурентами і не перебувають у взаєминах покупця і продавця. Мета банку-покупця - диверсифікувати свої операції. Як правило, угоди конгломератного типу застосовуються при об'єднанні комерційних банків з інвестиційними інститутами або страховими компаніями.

Родинні, або концентричні, злиття. При цих злиттях, подібних за природою і діями, банк-покупець і банк-ціль угоди, як правило, об'єднує одну із таких ознак: ринкова ніша, виробничий процес або технологія надання послуг. В родинних злиттях беруть участь банки, які здійснюють свою діяльність в рамках одного ринкового сегменту. Однак, на відміну від горизонтальних злиттів, вони не надають однакові послуги, а також не пов'язані між собою збутовим каналом, як при вертикальному інтегруванні.

Існує банківська типологія процесів злиття та поглинання з позиції учасників угоди: - злиття банків на добровільній основі; - поглинання банків; - злиття банківських холдингів; - поглинання банківських холдингів; - фантомне поглинання банку за допомогою спеціально створеної організації.

Крім функціонального ознаки, банківські злиття можна характеризувати за географічною ознакою, а також за способом оплати угоди.

За географічною ознакою виділяють угоди на домашньому (національному) ринку і на міжнародному ринку. На домашньому ринку учасники угоди здійснюють свою діяльність в рамках однієї юрисдикції, в той час як міжнародні злиття відбуваються за участю банків-резидентів з різних країн.

За способом оплати виділяють угоди, оплачені в грошовій формі, і угоди, зроблені за допомогою обміну акцій за заздальгідь встановленим коефіцієнтом.

В якості класифікаційної ознаки може виступати роль, відведена менеджменту банківської організації-покупця [2]. Від згоди менеджерів банків-кандидатів на проведення угоди залежать такі важливі параметри, як транзакційні витрати, премія за контроль. Значимість даної класифікації для України обумовлена тим, що часто власник і топ-менеджмент банку - одне і те ж обличчя.

В порядку зростання ступеня купованого контролю угоди можна класифікувати таким чином:

– боротьба представників (proxy fight) - встановлення контролю над банком-ціллю без фактичної зміни контролю над об'єктом шляхом купівлі акцій. Дана тактика передбачає отримання від дрібних акціонерів довіреності на голосування і зазвичай використовується міноритарними акціонерами, незгодними з політикою керівництва;

– купівля акцій на відкритому ринку (open market purchase) - купівля акцій банку на фондовій біржі або у дрібних акціонерів. Мета даного методу - обійтися без розголосу при купівлі акцій, щоб уникнути сплати премії за контроль. Законодавство багатьох країн обмежує можливість використання даного методу в цілях захисту міноритарних акціонерів від недружніх злиттів.

– купівля пакетів акцій (block purchase) передбачає ведення переговорів покупців з акціонерами банку, виплату премії за контроль. Характер угоди максимально відкритий. Розмір придбаного пакета акцій зазвичай становить більше 20% статутного капіталу;

– дружнє поглинання. Мова йде про викуп до 100% статутного капіталу банку-цілі;
 – викуп борговим фінансуванням - викуп до 100% статутного капіталу. Зазвичай супроводжується переходом поглинаючої компанії з відкритого товариства (ВАТ) в компанію закритого типу (ЗАТ). На основі вивчених класифікацій угод по злиттю і поглинанню банків пропонуємо власну класифікацію, що відповідає правовим аспектам визначення форм реорганізації та економічної сутності процесів злиття і поглинань на сучасному етапі розвитку банківського сектора (рис. 1).

Рис. 1. Класифікація угод злиття і поглинання на сучасному етапі розвитку банківської системи України*

*Джерело: власна розробка автора

На основі вивчення економічної літератури [3; 5; 10; 11; 14; 15] були виділені основні мотиви, які можуть переслідувати банки при здійсненні операцій ЗіП:

- отримання синергетичного ефекту;
- підвищення якості управління;
- диверсифікація;

- отримання престижу (goodwill);
- різниця в ринковій ціні банку і вартості його заміщення;
- спекулятивні мотиви;
- податкові пільги;
- особисті мотиви менеджерів;
- можливість використання надлишкових ресурсів;
- специфічний мотив;
- жорсткість вимог до капіталу (на даний момент, враховуючи українську специфіку банківських злиттів і поглинань, вважаємо цей мотив основоположним, більше інших, що підштовхують кредитні організації до об'єднання).

Слід зазначити, що економічні переваги придбання часто поєднуються з втратами ефективності діяльності, що виникають при об'єднанні різних корпоративних культур. У кінцевому результаті не приділена належним чином увага до проблеми інтеграції корпоративної культури в об'єднаній структурі організації може призвести до виникнення конфліктів як в самому колективі, так і всередині адміністративного апарату, що незмінно спричиняє зниження ділової активності компанії.

Найбільш часте явище - комбінація різних мотивів, якими керуються банки з метою досягнення планової ефективності угоди за рахунок мінімізації витрат і максимізації прибутковості.

Проте дослідження показують, а учасники угоди підтверджують, що жодна угода ЗіП не принесла стовідсоткового результату. Лише 44-61% досліджених випадків злиттів у світовій практиці показали фактичне зростання «ринкової влади». Варто також відзначити, що збільшення норми прибутку в результаті злиття носило короткостроковий характер і, як правило, вичерпувалося протягом двох років після угоди ЗіП [5].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Концентрація банківського капіталу останніх 20 років придбала значну роль у світовій економіці. Процеси консолідації супроводжуються боротьбою за контроль, нерідко будучи при цьому рушійною силою розвитку банківської системи в багатьох країнах.

Актуальність процесів концентрації капіталу в усьому світі, і в Україні зокрема, обумовлює розробку теорії банківських і корпоративних злиттів і поглинань. Будучи відносно новою сферою оцінки, злиття і поглинання кредитних організацій мають свою специфіку, яка зумовлена, з одного боку, специфікою самої кредитної організації, а з іншого - особливостями процесів ЗіП.

Перспективами подальших досліджень у даному напрямі є аналіз світових тенденцій ринку злиття і поглинання, вивчення міжнародного досвіду, визначення переваг і недоліків міжнародної практики укладання угод зі злиття і поглинання у банківському секторі.

Список літератури

1. Basedow, J., Jung, Ch. (1993). *Strategische Allianzen: Die Vernetzung der Weltwirtschaft durch projectbezogene Kooperation im deutschen und europäischen Wettbewerbsrecht.* — Munchen.
2. Bittlingmayer, G. (1998) *The market for corporate control (including takeovers).* Edward Elgar Publishing, *Encyclopedia of Law and Economics.*
3. Галтин, Т. Дж., Хэндон, М. *Полное руководство по слияниям и поглощениям компаний: методы и процедуры интеграции на всех уровнях организационной иерархии [Текст] / Т. Дж. Галтин, М. Хэндон.* — М.; СПб.; Киев: Вильяме, 2005. — 240 с.
4. *Господарський кодекс України № 436-IV від 16.01.2003 [Текст] / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України.* — 2003. — № 18, № 19-20, № 20-21. — С. 144.
5. Грязнова, А. Г. *Реструктурирование кредитных организаций в зарубежных странах [Текст] / А. Г. Грязнова: учеб.* — М.: Финансы и статистика, 2000. — 416 с.
6. *Про акціонерні товариства: Закон України від 17.09.2008 р. № 514-VI [Текст] /*

Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. – 2008. – № 50-51. – С. 384.

7. Кириченко, О. А. Деякі аспекти злиття та поглинання компаній у світлі побудови нової інтеграційної системи економіки [Текст] / О. А. Кириченко, Е. В. Ваганова // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 2. – С. 45-56.

8. Киселев, А. А. Банковские слияния в системе реструктуризации кредитных организаций в Российской Федерации [Текст] / А. А. Киселев: дис. канд. экон. наук. — М., 2002. — 197 с.

9. Kirsch, W. (1990). Unternehmenspolitik und strategische Unternehmensführung. — Wien, S. 328.

10. Ковний, Ю. Є. Організаційно-економічні методи регулювання процесів поглинання суб'єктів господарювання: дис. на здобуття наук. ступеня канд. экон. наук: спец. 08.02.03 «Організація управління, планування та регулювання економікою» [Текст] / Ю. Є. Ковний. – Л., 2006. – 194 с.

11. Колесников, В. Р. Анализ и оценка эффективности проектного управления процессами слияния и поглощения коммерческих организаций: автореф. дис. на соискание уч. степени канд. экон. наук: спец. 08.00.05 «Экономика и управление народным хозяйством» [Текст] / В. Р. Колесников. – М., 2009. – 17 с.

12. Петренко, Ю. И. Развитие стратегий слияний и поглощений российских промышленных компаний: автореф. дис. на соискание уч. степени канд. экон. наук: спец. 08.00.05 «Экономика и управление народным хозяйством» [Текст] / Ю. И. Петренко. – М., 2007. – 23 с.

13. Податковий кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010 / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 13-14, № 15-16, № 17. – С. 112.

14. Радыгин, А. Д. Современные тенденции развития рынка слияний и поглощений [Текст] / А. Д. Радыгин. — М.: Дело, 2010. — 376 с.

15. Ребров, Р. А. Финансовые аспекты слияний и поглощений хозяйствующих субъектов в России: автореф. дис. на соискание уч. степени канд. экон. наук: спец. 08.00.10 «Финансы, денежное обращение и кредит» [Текст] / Р. А. Ребров. – Саратов, 2009. – 19 с.

16. Рид, С. Ф., Лажу, А. Р. Искусство слияний и поглощений. Пер. с англ. [Текст] / С. Ф. Рид, А. Р. Лажу - М.: Альпина Бизнес Букс, 2004. - 958 с.

17. Рогальский, К. Г. Слияния и поглощения в банковском секторе России: автореф. дис. на соискание учен. степени канд. экон. наук: спец. 08.00.10 – финансы, денежное обращение и кредит [Текст] / К. Г. Рогальский. – СПб, 2007. – 26 с.

18. Росс, С., Вестерфилд, Р., Джордан Б. Основы корпоративных финансов: ключ к успеху коммерческих организаций: пер. с англ. [Текст] / С. Росс, Р. Вестерфилд, Б. Джордан — М.: Лаборатория базовых знаний, 2000. — 624 с.

19. Цивільний кодекс України № 435-IV від 16.01.2003 [Текст] / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40-44. – С. 356.

References

1. Basedow, J., Jung, Ch. (1993). Strategische Allianzen: Die Vernetzung der Weltwirtschaft durch projectbezogene Kooperation im deutschen und europaischen Wettbewerbsrecht, Munchen.

2. Bittlingmayer, G. (1998). The market for corporate control (including takeovers). Edward Elgar Publishing, Encyclopedia of Law and Economics.

3. Galpin, T. Dzh., Hendon M. (2005) Polnoe rukovodstvo po sliyaniyam i pogloscheniyam kompaniy: metody i protseduryi integratsii na vseh urovnyah organizatsionnoy ierarhii. Moscow; Saint Petersburg.; Kiev: Vilyame, 240 p.

4. Hospodarskyi kodeks Ukrainy № 436-IV vid 16.01.2003 (2003) Verkhovna Rada Ukrainy, Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, № 18, № 19-20, № 20-21, S. 144.

5. Gryaznova, A. G. Restrukturyrovanye kredytnyh organizations in zarubezhnyh country: Textbook. - M.:

Finance and Statistics, 2000. - 416 p.

6. *Pro aktsionerni tovarystva: Zakon Ukrainy vid 17.09.2008 r. № 514-VI / Verkhovna Rada Ukrainy // Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. – 2008. – № 50-51. – S. 384.*

7. Kyrychenko, O. A. (2009) *Deiaki aspekty zlyttia ta pohlynannia kompanii u svitli pobudovy novoi intehratsiinoi systemy ekonomiky, Aktualni problemy ekonomiky*, 2, pp. 45-56.

8. Kiselev, A. A. (2002) *Bankovskie sliyaniya v sisteme restrukturizatsii kreditnyih organizatsiy v Rossiyskoy Federatsii, dis. kand. ekon. nauk, Moscow*, 197 p.

9. Kirsch, W. (1990). *Unternehmenspolitik und strategische Unternehmensfuhrung*. Wien, S. 328.

10. Kovnyi, Yu. Ye. (2006) *Orhanizatsiino-ekonomichni metody rehuliuвання protsesiv pohlynannia subiektiv hospodariuvannia: dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ekon. nauk: spets. 08.02.03 «Orhanizatsiia upravlinnia, planuvannia ta rehuliuвання ekonomikoiu», Lviv*, 194 p.

11. Kolesnikov V. R. (2009) *Analiz i otsenka effektivnosti proektnogo upravleniya protsessami sliyaniya i pogloshcheniya kommercheskikh orhanizatsiy: avtoref. dis. na soiskaniye uch. stepeni kand. ekon. nauk: spets. 08.00.05 «Ekonomika i upravleniye narodnym khozyaystvom», Moscow*, 17 p.

12. Petrenko, Yu. I. (2007) *Razvitiye strategii sliyanii i pogloshchenii rossiyskikh promyshlennykh kompanii: avtoref. dis. na soiskaniye uch. stepeni kand. ekon. nauk: spets. 08.00.05 «Ekonomika i upravleniye narodnym khozyaystvom», Moscow*, 23 p.

13. *Podatkovyi kodeks Ukrainy № 2755-VI vid 02.12.2010 (2010) Verkhovna Rada of Ukrainy, Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy., № 13-14, № 15-16, № 17, S. 112.*

14. Radygin A. D. (2010) *Sovremennyye tendentsii razvitiya ryinka sliyanii i pogloshchenii, Moscow: Delo*, 376 p.

15. Rebrov, R. A. (2009) *Finansovyie aspekty sliyanii i pogloshchenii khozyaystvuyushchikh subyektov v Rossii: avtoref. dis. na soiskaniye uch. stepeni kand. ekon. nauk: spets. 08.00.10 «Finansy, denezhnoye obrashcheniye i kredit», Saratov*, 19 p.

16. Rid, S. F., Lazhu, A. R. *Iskusstvo sliyanii i pogloshchenii. Per. s angl. (2004) Moscow: Alpina Biznes Buks*, 958 p.

17. Rogalskiy, K. G. (2007) *Sliyaniya i pogloshcheniya v bankovskom sektore Rossii: avtoref. dis. na soiskanie uchen. stepeni kand. ekon. nauk: spets. 08.00.10 – finansyi, denezhnoe obraschenie i kredit, Saint Petersburg*, 26 p.

18. Ross, S., Vesterfeld, R., Dzhordan B. (2000). *Osnovy korporativnyih finansov: klyuch k uspehu kommercheskikh organizatsiy: per. s angl. Moscow: Laboratoriya bazovyih znaniy*, 624 p.

19. *Tsyvilnyi kodeks Ukrainy № 435-IV vid 16.01.2003 (2003) Verkhovna Rada Ukrainy, Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, № 40-44, S. 356.*